

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO

Į S A K Y M A S
DĖL LIETUVOS HIGIENOS NORMOS HN 90: 2000 „KENKĖJŲ KONTROLĖ.
HIGIENOS NORMOS IR TAISYKLĖS“

2000 m. spalio 24 d. Nr. 571
Vilnius

Vykdydamas žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymą (Žin., 1996, Nr. [104-2363](#); 2000, Nr. [61-1812](#)) ir siekdamas užtikrinti saugų privalomojo profilaktinio aplinkos nukenksminimo darbą,

1. T v i r t i n u:

1.1. Lietuvos higienos normą HN 90:2000 „Kenkėjų kontrolė. Higienos normos ir taisyklės“ (pridedama).

1.2. HN 90:2000 įgyvendinimo priemonių planą.

2. Nustatau HN 90:2000 įsigaliojimo datą – 2001 01 01.

3. Įsakymo vykdymo kontrolę pavedu viceministrui V. Kriauzai.

SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

RAIMUNDAS ALEKNA

PATVIRTINTA

sveikatos apsaugos ministro
2000 m. spalio 2 d. įsakymu Nr. 571

LIETUVOS HIGIENOS NORMA HN 90: 2000

KENKĖJŲ KONTROLĖ. HIGIENOS NORMOS IR TAISYKLĖS

I. TAIKymo SRITIS

1. Ši higienos norma nustato kenkėjų kontrolės – dezinfekcijos, deratizacijos ir paukščių kontrolės bendrąsias nuostatas, higienos normas ir taisykles.
2. Ši higienos norma taikoma juridiniams ir fiziniams asmenims ar juridinio asmens teisių neturinčioms įmonėms, įstaigoms, organizacijoms, atliekančioms kenkėjų kontrolę, nepriklausomai nuo jų pavaldumo bei nuosavybės formos.
3. Šia higienos norma privalo naudotis ir kontroliuojančios institucijos.

II. NUORODOS

4. Šioje higienos normoje yra nuorodos į tokius dokumentus:
 - 4.1. Lietuvos Respublikos žmonių saugos darbe įstatymas (Žin., 1993, Nr. [55-1064](#); 1994, Nr. [88-1669](#); 1996, Nr. [50-1195](#)).
 - 4.2. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas (Žin., 1998, Nr. [61-1726](#)).
 - 4.3. Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymas (Žin., 1996, Nr. [104-2363](#); 2000, Nr. [61-1812](#)).
 - 4.4. Lietuvos Respublikos maisto įstatymas (Žin., 2000, Nr. [32-893](#)).
 - 4.5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 11 27 nutarimas Nr. 1492 „Dėl savivaldybių sanitarinės kontrolės nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 1995, Nr. [98-2190](#)).
 - 4.6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 04 10 nutarimas Nr. 504 „Dėl privalomojo asmenų (darbuotojų) higieninio ir pirmosios medicininės pagalbos mokymo“ (Žin., 1995, Nr. [32-754](#)).
 - 4.7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 11 11 nutarimas Nr. 1234 „Dėl darbų, draudžiamų dirbti nėščioms, pagimdžiusioms ir krūtimi maitinančioms moterims, nerekomenduotinų darbų moterims, norinčioms išsaugoti motinystės funkciją, taip pat joms kenksmingų ir pavojingų darbo aplinkos veiksnių sąrašų bei jų taikymo tvarkos“ (Žin., 1997, Nr. [103-2591](#)).
 - 4.8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 11 11 nutarimas Nr. 1267 „Dėl užkrėstų teritorijų ir teritorijų karantino Lietuvos Respublikoje skelbimo, jo atšaukimo bei užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės priemonių užkrėstose teritorijose naudojimo tvarkos patvirtinimo“ (Žin., 1999, Nr. [97-2802](#)).
 - 4.9. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1996 03 15 įsakymas Nr. 131 „Asmenų, dirbančių kenksmingomis ir pavojingomis sąlygomis, privalomojo sveikatos tikrinimo ir apmokėjimo tvarka“ (Žin., 1996, Nr. [23-613](#)).
 - 4.10. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1998 12 24 įsakymas Nr. 776 „Dėl privalomojo profilaktinio aplinkos nukenksminimo (dezinfekcija, dezinfekcija, deratizacija) tvarkos tvirtinimo“ (Žin., 1999, Nr. [3-68](#)).
 - 4.11. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999 06 10 įsakymas Nr. 285 „Dėl ūkinės komercinės veiklos, kuria versdamiesi įmonės ir asmenys privalo turėti leidimą-higienos pasą, sąrašo bei leidimo-higienos paso išdavimo tvarkos“ (Žin., 1999, Nr. [54-1746](#); 2000, Nr. [52-1508](#)).

4.12. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 1998 04 20 įsakymas Nr. 77 „Dėl darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 1998, Nr. [43-1188](#)).

4.13. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1998 12 22 įsakymas Nr. 272 „Dėl bendrųjų pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų sandėliavimo taisyklių“ (Žin., 1999, Nr. [31-896](#)).

4.14. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1998 12 31 įsakymas Nr. 292 „Dėl pavojingų cheminių medžiagų įvežimo į Lietuvos Respubliką ir išvežimo iš jos leidimų išdavimo tvarkos“ (Žin., 1999, Nr. [11-267](#)).

4.15. HN 15: 1998. Maisto higiena. Bendrieji reikalavimai (Žin., 1998, Nr. [88-2447](#)).

4.16. STR 1.05.03:1997 Statinių projektavimo sąlygų nustatymo, statinių projektų derinimo ir jų tvirtinimo tvarka (Žin., 1997, Nr. [101-2559](#)).

III. TERMINAI IR APIBRĖŽIMAI

5. Šioje higienos normoje pavartoti terminai ir jų apibrėžimai.

5.1. **asmeninė apsauginė priemonė (individualiosios saugos darbe priemonė)**

Darbuotojo naudojama arba dėvima priemonė, sauganti jį nuo rizikos ar rizikos veiksnių, galinčių pakenkti darbuotojo saugai ar sveikatai [4.12].

5.2. **cheminė medžiaga**

Cheminiai elementai ir jų junginiai, natūralūs ar pagaminti pramoniniu būdu, įskaitant bet kuriuos priedus, reikalingus stabilumui užtikrinti, ar gamybos metu atsiradusios priemaišos, tačiau išskyrus tirpiklius, kuriuos pašalinus iš medžiagos, nepakistų jos stabilumas ir sudėtis [B.6].

5.3. **dezinfekcija (vabzdžių kontrolė)**

Priemonių kompleksas, apimantis vabzdžių stebėjimą, atbaidymą, naikinimą, naudojant specialius metodus ir priemones [4.10].

5.4. **deratizacija (graužikų kontrolė)**

Priemonių kompleksas, apimantis graužikų stebėjimą, atbaidymą, naikinimą, naudojant specialius metodus ir priemones [4.10].

5.5. **insekticidas**

Cheminė medžiaga žalingiems vabzdžiams naikinti [B.7].

5.6. **kenkėjų kontrolė**

Organizacinių, epidemiologinės priežiūros, mechaninių ir cheminių metodų taikymas, kenkėjų kontrolės įvertinimas, sekimas, apsauga, kliento konsultavimas, kenkėjų plitimo ribojimo priemonių visuma.

5.7. **kenkėjai**

Graužikai, paukščiai, vabzdžiai, erkės ir kiti gyvi organizmai (gyviai), turintys neigiamą įtaką žmogui bei aplinkai, galintys perduoti užkrečiamųjų ligų sukėlėjus ar sukelti kitus sveikatos sutrikimus.

5.8. **kenkėjų kontrolės įmonė**

Juridinis asmuo ar juridinio asmens teisių neturinti įmonė, teikianti kenkėjų kontrolės paslaugas.

5.9. **kenkėjų naikinimo preparatas**

Medžiagos, įregistruotos į buitinių parazitų ir graužikų naikinimo preparatų sąrašą, tvirtinamą Sveikatos apsaugos ministerijos, ir jų mišiniai arba tirpalai, leisti naudoti asmenims, turintiems profesionalų pasiruošimą bei teisę dirbti kenkėjų kontrolės įmonėse. Šiuo atveju terminas „preparatas“ atitinka gatavo gaminio terminą [B.6].

5.10. **objektas**

Ūkinės arba gamybinės veiklos vienetas (įmonė, cechų, baras, statomas pastatas) su jam priklausančia teritorija [B. 7].

5.11. **rodenticidas**

Cheminė medžiaga graužikams naikinti [B. 7].

IV. BENDROSIOS NUOSTATOS

6. Kenkėjų kontrolė arba privalomasis profilaktinis aplinkos nukenksminimas turi būti atliekamas visose įmonėse, įstaigose ir organizacijose nepriklausomai nuo jų pavaldumo ir nuosavybės formos, jei tai reglamentuoja higienos normos ar Sveikatos apsaugos ministerijos arba jos įgaliotos institucijos bei savivaldybės sprendimai [4.3, 4.10].

7. Kenkėjų kontrolę gali atlikti juridiniai ir fiziniai asmenys ar juridinio asmens teisių neturinčios įmonės (toliau – įmonė), Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka gavę šiai veiklai licenciją [4.10].

8. Kenkėjų kontrolei turi būti naudojami kenkėjų naikinimo preparatai, leisti įvežti, gaminti ir naudoti Lietuvos Respublikoje teisės aktų nustatyta tvarka [4.11, 4.14].

9. Įmonių, įstaigų, organizacijų patalpose, teritorijose, transporto priemonėse užkrėtimas kenkėjais nustatomas Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka įteisintais metodais [4.10].

10. Kenkėjų kontrolės efektyvumą įvertina įmonės, atliekančios privalomąjį profilaktinį aplinkos nukenksminimą, specialistai pagal nustatyta tvarka įteisintą metodiką [4.10].

V. PAGRINDINIAI REIKALAVIMAI KENKĖJŲ NAIKINIMO PREPARATŲ PARUOŠIMUI

11. Įmonės, ruošiančios kenkėjų naikinimo preparatus (jaukus) bei atliekančios kenkėjų kontrolę, turi turėti šias patalpas:

11.1. užsakymų priėmimo patalpą ir specialistų kabinetus;

11.2. buities patalpas;

11.3. preparatų laikymo patalpas;

11.4. preparatų paruošimo, fasavimo patalpą, kurioje turi būti traukos spinta, praustuvė su šiltu ir šaltu vandeniu, rankų plovimo ir džiovinimo priemonių.

12. 11 p. nurodytose patalpose turi būti įrengtas natūralus ir dirbtinis apšvietimas, vandentiekis, kanalizacija, šildymas ir vėdinimas.

13. Draudžiama preparatų, jaukų paruošimo, fasavimo ir laikymo patalpas įrengti rūsiuose ir pusrūsiuose, gyvenamuosiuose pastatuose.

14. Jaukų paruošimo, fasavimo, preparatų laikymo patalpų sienų, lubų, grindų danga turi būti ištisinė, lygi, lengvai plaunama, valoma, atspari cheminėms medžiagoms.

VI. HIGIENOS REIKALAVIMAI KENKĖJŲ NAIKINIMO PREPARATŲ GABENIMUI

15. Darbuotojai, gabenantys, pakraunantys ar iškraunantys kenkėjų naikinimo preparatus, privalo vilkėti darbo drabužius ir naudoti asmenines apsaugines priemones.

16. Išlietus ar išbertus preparatus reikia nukenksminti pagal gamintojo saugos duomenų lape nurodytus reikalavimus.

17. Užteršta preparatais transporto priemonė turi būti rūpestingai išvaloma, dezinfekuojama 5% sodos tirpalu ir tik po to eksploatuojama toliau.

18. Draudžiama:

18.1. palikti be priežiūros transporto priemonę su preparatais, neužrakintą, su atvirais langais;

18.2. transporto priemonėje su preparatais vežti keleivius, maisto produktus, pašarus, drabužius;

18.3. pervežti kenkėjų naikinimo preparatus viešuoju transportu.

VII. REIKALAVIMAI KENKĖJŲ NAIKINIMO PREPARATŲ LAIKYMOUI KENKĖJŲ KONTROLĖS ĮMONĖJE

19. Preparatai laikomi patalpoje pagal nustatytas taisykles [4.13].

20. Draudžiama preparatus laikyti lauke, gyvenamosiose patalpose, rūsiuose, degalų bei tepalų sandėliuose.

21. Preparatų laikymo patalpos turi būti tinkamai vėdinamos, tam būtina įrengti natūralų arba dirbtinį vėdinimą, jos turi būti sausas, tvarkingais stogais, betoninėmis ar kitomis cheminėmis medžiagoms atspariomis grindimis, tvirtais užraktais. Grindys turi būti aukščiau žemės paviršiaus, lygios, be plyšių, lengvai valomos, padengtos ugniai atsparia danga.

22. Preparatų laikymo patalpoje būtina įrengti lentynas, draudžiama preparatus laikyti ant grindų be padėklų.

23. Preparatai, supakuoti metalinėje ar plastikinėje taroje, dėžės ir maišai gali būti kraunami lentynose ne daugiau kaip trimis aukštais. Tarpas nuo taros iki sienos turi būti ne mažesnis kaip 0,8 m, iki lubų – ne mažesnis kaip 1 m, iki šviestuvų tarp eilių – ne mažesnis kaip 0,5 m.

24. Draudžiama palikti išpiltus ar išbarstytus preparatus. Preparatų laikymo patalpoje turi būti sorbuojančių (smėlio, pjuvenų) ar neutralizuojančių (gesintų kalkių, kalcinuotosios sodos) medžiagų preparatams surinkti ir neutralizuoti. Preparatų likučiai nukenksminami pagal gamintojo saugos duomenų lapę nurodytus reikalavimus.

25. Už preparatų laikymą atsakingam darbuotojui būti patalpoje leidžiama tik priimant ar išduodant preparatus bei atliekant kitokį trumpalaikį darbą.

26. Atskirai įrengiamos buities patalpos, kuriose laikomos asmeninės apsauginės priemonės, vanduo, muilas, rankšluosčiai ir pirmosios pagalbos vaistinė.

27. Priešgaisrinis inventorių turi būti sukomplektuotas pagal priešgaisrinį apyrašą, iškabintą matomoje vietoje.

VIII. GRAUŽIKŲ KONTROLĖS (DERATIZACIJOS) BENDROSIOS NUOSTATOS

28. Įmonės, įstaigos, organizacijos administracija atsako už patalpų, teritorijos, transporto ir kitų objektų techninę, higieninę būklę ir prireikus sudaro sutartis su specializuotomis įmonėmis dėl kenkėjų naikinimo pagal šios higienos normos 6 punkto reikalavimus.

29. Kiekviena maistą gaminanti ar realizuojanti įmonė privalo įdiegti Rizikos veiksmų analizės ir svarbiųjų valdymo taškų sistemą, kurios viena iš būtinųjų programų yra kenkėjų kontrolės vykdymo programa [4.4, 4.15].

30. Įmonių, įstaigų ir organizacijų, kurių patalpoje, teritorijoje ar transporto priemonėse atliekamas profilaktinis aplinkos nukenksminimas, administracija privalo sudaryti sąlygas jį atlikti.

31. Atsakomybė už atliekamus graužikų kontrolės darbus tenka ne tik kontrolę atliekančiai įmonei, bet ir objekto, kuriame atliekami minėti darbai, vadovo paskirtam atsakingam asmeniui.

32. Asmenys savo jėgomis gali naikinti graužikus tiktai privačiuose, ne visuomeninės paskirties pastatuose, patalpose ir teritorijoje, įsigiję ne profesionaliam naudojimui skirtas medžiagas.

33. Kiekvieno naikinimo proceso metu turi būti siekiama sunaikinti visą graužikų populiaciją.

34. Graužikų kontrolė atliekama etapais:

34.1. objekto vidaus ir išorės apžiūra, jo sanitarinės techninės būklės įvertinimas;

34.2. graužikų rūšies, jų gyvenamųjų vietų ir migracijos kelių nustatymas;

34.3. graužikų kontrolės priemonių bei metodų parinkimas ir panaudojimas;

34.4. atliekamų darbų efektyvumo įvertinimas, tolesnis išdėstyto jauko stebėjimas;

34.5. rekomendacijų pateikimas įmonei dėl higieninių techninių priemonių, būtinų apsaugoti objektą nuo graužikų.

35. Nustatant graužikų buvimą turi būti tikrinamos visos statinių patalpos ir jų teritorija. Objekto patikrinimo periodiškumas priklauso nuo objekto paskirties ir jo apkrėstumo graužikais.

36. Graužikų kontrolės priemonės būtina atlikti visame statinyje: bendrose ir pagalbinėse patalpose (rūsiuose, palėpėse, šiukšlių surinkimo šachtose, katilinėse, sandėliuose ir kt.), taip pat ir jo teritorijoje.

37. Graužikų kontrolei bet kokio tipo objektuose leidžiama naudoti mechanines priemones (gaudykles, spąstus, kljus ir kt.).

38. Chemines ir mechanines graužikų, vabzdžių ir kitų kenkėjų kontrolės priemones, vaikų ugdymo įstaigose naudojamos atsiradus kenkėjams ir tik tuo atveju, kai užtikrinamas visiškas vaikų saugumas.

39. Atliekant deratizaciją vaikų ugdymo, asmens sveikatos priežiūros įstaigose, globos namuose, sanatorijose, maisto gamybos ir realizavimo bei jiems prilygstančiuose objektuose reikia laikytis šių nurodymų:

39.1. nuodingus jaukus vaikų buvimo vietose išdėstyti draudžiama;

39.2. nuodingi jaukai išdėstomi tik specialiai tam skirtose tarose ir paženklinami numeriais;

39.3. jaukų likučiai ir kitos atliekos tvarkomos pagal nustatytą pavojingų atliekų tvarkymo reikalavimus [4.2];

39.4. kritę graužikai surenkami ir sudeginami ar užpylus 20% chlorkalkių tirpalu užkasami 0,5 m gylyje į žemę;

39.5. draudžiama dirbti su ūmaus veikimo nuodais.

40. Objektuose, kuriuose periodiškai atsiranda graužikų, turi būti intensyviai atliekama graužikų kontrolė (deratizacija).

41. Deratizaciją pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų židiniuose atlieka juridiniai asmenys ar juridinio asmens teisių neturinčios įmonės, nustatyta tvarka gavę licencijas tokiai veiklai [4.8].

42. Objekto užkrėstumas graužikais nustatomas pagrindiniais objektyviais metodais: kontrolinėmis aikštelėmis su talku, gaudant juos gaudyklėmis, spąstais. Jeigu graužikai užkrečia dalį statinio, tai tokio statinio visą plotą reikia laikyti užkrėstu.

43. Jei nėra graužikų pėdsakų, ekskrementų, naujų olų, nepaliesi jaukai, galima teigti, kad visame objekte nėra graužikų.

IX. VABZDŽIŲ KONTROLĖS (DEZINSEKCIJOS) BENDROSIOS NUOSTATOS IR PAGRINDINIAI REIKALAVIMAI

44. Projektuojančios organizacijos privalo objektų projektuose numatyti priemones (tarpinių, pertvarų, tinklelių įdėjimas ir kt.), kurios pašalintų arba apribotų galimybę vabzdžiams gyventi, daugintis bei išplisti [4.16].

45. Eksploatuojančių objektų administracijos savo objektuose privalo laiku organizuoti kenkėjų naikinimą sudarant sutartis arba pateikiant vienkartinės paraiškas specializuotoms įmonėms.

46. Objekto, kuriame atliekami dezinfekcijos darbai, administracija privalo:

46.1. sudaryti sąlygas kokybiškam ir saugiam darbui (tinkamas patalpų apšvietimas, vėdinimas ir kt.);

46.2. užtikrinti patalpų, maisto produktų, geriamojo vandens, vartojimo reikmenų apsaugą nuo užteršimo nukenksminimui naudojamomis medžiagomis [4.10].

47. Dezinfekcijos atlikimo ir pasiruošimo darbus bei tvarką nustato kenkėjų kontrolę atliekanti įmonė pagal pasirinktus naikinimo metodus. Darbai ir jų metodai parenkami pagal išankstinių tyrimų rezultatus.

48. Objekto administracija privalo laikytis kenkėjų kontrolę atliekančių įmonių, specialistų nurodytos tvarkos.

49. Prieš atliekant dezinfekciją būtina iš anksto ištirti objektą dėl vabzdžių buvimo, jų rūšies ar lokalizacijos vietų nustatymo, atsiradimo ir išplitimo priežasčių išaiškinimo.

50. Kenkėjų kontrolės dažnumas objektuose priklauso nuo stebėjimo (monitoringo) rezultatų.

51. Vabzdžių naikinimo preparatai pagal pavojingumo laipsnį parenkami atsižvelgiant į objekto specifiką (vaikų ugdymo, maisto gamybos ir realizavimo, asmens sveikatos priežiūros ir kt.).

52. Atliekant dezinfekciją būtina griežtai laikytis asmens ir aplinkos saugos darbo taisyklių ir reikalavimų, nurodytų preparatų naudojimo instrukcijose.

53. Priklausomai nuo vabzdžių rūšies gali būti naudojamos įvairios mechaninės priemonės.

54. Atlikus vabzdžių kontrolės priemones, būtina įvertinti jų efektyvumą. Dezinfekcijos efektyvumui įvertinti naudojamos lipnios juostos, gaudyklės, medžiagos vabzdžiams privilioti, apžiūrimos patalpos, apklausiami darbuotojai.

55. Jeigu visose patalpose kontrolinių patikrinimų metu nerandama gyvų vabzdžių, laikoma, kad dezinfekcija atlikta kokybiškai.

X. PAUKŠČIŲ KONTROLĖ

56. Maisto įmonių, kurių objektų teritorijose gausu laukinių paukščių, vadovai privalo organizuoti jų kontrolės priemones, kad būtų užtikrintas maisto produktų saugumas ir užkirstas kelias užkrečiamųjų ligų plitimui.

57. Naudojamos mechaninės, cheminės ir fizinės paukščių kontrolės priemonės.

57.1. Mechaninės priemonės: spygliuotos vielos, susuktos plieno stygos, vandens purkštuvai ir pan.

57.2. Cheminės priemonės: medžiagos, kurios išleidžiamos pastų, želė, purškiamųjų skystų koncentratų aerozolinių balionėlių pavidalu. Tai atbaidančios medžiagos, netoksiškos paukščiams, žmonėms ir aplinkai.

57.3. Fizinės priemonės: vizualiniai repelentai, plėšriųjų paukščių (vanagų, sakalų) muliažai ir pan. Garsiniai repelentai, plėšriųjų paukščių balsų garsiniai įrašai ir kt.

58. Paukščių kontrolės darbo pobūdį bei tvarką nustato kenkėjų kontrolės paslaugas teikianti įmonė.

XI. SAUGAUS DARBO REIKALAVIMAI IR ASMENINĖS APSAUGINĖS PRIEMONĖS ATLIEKANT KENKĖJŲ KONTROLĖS DARBUS

59. Kenkėjų kontrolės darbai turi būti atliekami laikantis saugaus darbo taisyklių, metodinių rekomendacijų, instrukcijų, atsižvelgiant į kenkėjų naikinimo preparatų fizines savybes, toksiškumą, darbo sąlygas, taip pat vadovaujantis Žmonių saugos darbe įstatymu [4.1].

60. Kenkėjų kontrolės darbus atlikti gali asmenys, ne jaunesni kaip 18 metų, turintys specialų pasiruošimą ir medicininę pažymą, patvirtinančią, kad gali dirbti su cheminėmis medžiagomis [4.9].

61. Nėščioms ir krūtimi maitinančioms moterims dirbti su cheminėmis medžiagomis draudžiama [4.7].

62. Darbuotojai, atliekantys kenkėjų kontrolę, privalo laikytis šių reikalavimų:

62.1. vilkėti darbo drabužius, naudoti asmenines apsaugines priemones (akinius, respiratorių, gumines pirštines), atitinkančias saugumo reikalavimus, siekiant išvengti preparatų patekimo ant odos ir gleivinių [4.12]. Draudžiama dirbti su techniškai netvarkingomis asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis;

62.2. patalpoje, kurioje atliekama kenkėjų kontrolė (dezinfekcija), turi veikti ištraukiamasis vėdinimas ar atidaryti langai;

62.3. preparatus – jaukų dėžutes išdėlioti saugiose, vaikams ir naminiams gyvuliams neprieinamose vietose;

62.4. rūpestingai prižiūrėti ir pagal paskirtį naudoti asmenines apsaugines priemones, laiku pranešti darbdaviui ar jo įgaliotam asmeniui apie jų susidėvėjimą, užterštumą, netinkamumą naudoti.

63. Atliekantis kenkėjų kontrolę darbuotojas privalo laikytis asmens higienos taisyklių:

63.1. darbo metu draudžiama rūkyti, gerti, valgyti;

63.2. dezinfekcijos metu kas 45 min. daryti 10-15 min. pertraukas, nusivilkus darbo drabužius ir nusiėmus asmenines apsaugines priemones išeiti į gryną orą;

63.3. dirbti su fosforo organiniais junginiais, karbamatais galima ne ilgiau kaip 4 val. ir ne dažniau kaip kas antrą dieną;

63.4. po darbo būtina nusivilkti darbo drabužius, nusiimti asmenines apsaugines priemones;

63.5. nusiplauti su muilu rankas ir kitas atviras kūno vietas, išskalauti burną, patepti odą minkštinamaisiais kremais;

63.6. darbo drabužius išvėdinti, išdžiovinti. Juos skalbti ne rečiau kaip 1 kartą per savaitę, o labai suteptus – pabaigus darbą;

63.7. asmeninės apsauginės priemonės laikomos atskirose spintelėse, vėdinamoje patalpoje. Preparatus ir užterštus darbo drabužius laikyti namie draudžiama.

64. Darbo drabužių, asmeninių apsauginių priemonių priežiūrą, nukenksminimą, remontą ir aprūpinimą jais organizuoja kenkėjų kontrolės įmonės vadovas.

65. Tara, indai ir kitos talpyklos, kuriuose laikomi, gabenami ar ruošiami preparatai, neturi būti naudojami kitiems tikslams.

66. Nukenksmindami tarą darbuotojai taip pat privalo vilkėti darbo drabužius ir naudoti asmenines apsaugines priemones. Šiuos darbus galima atlikti atvirame lauke arba specialioje patalpoje su ištraukiamuoju vėdinimu.

67. Transporto priemonės, panaudotą tarą ir talpyklas neutralizuoti 5% kalcinuotosios sodos tirpalu 15-20 min. ir išplauti vandeniu. Tara, netinkama nukenksminti (medinė, maišai ir kt.), sudeginama ne arčiau kaip 200 m atstumu nuo gyvenamųjų ir gamybinių pastatų.

68. Išlietus insekticidus būtina surinkti su specialiomis priemonėmis (smėlis, pjuvenos, gesintos kalkės). Patalpas neutralizuoti 5% kalcinuotosios sodos tirpalu 15-20 min. Plauti vandeniu su plovikliais.

69. Darbuotojai, dirbantys su kenkėjų naikinimo preparatais, turi mokėti teikti nukentėjusiems pirmąją pagalbą [4.6] (A PRIEDAS).

A PRIEDAS (privalomasis)

PIRMOJI PAGALBA APSINUODIJUS KENKĖJŲ NAIKINIMO PREPARATAIS

A.1. Visais atvejais apsinuodijus cheminiais preparatais (net ir lengvai) būtina kuo skubiau kviesti gydytoją.

A.2. Kiekvieno registruoto preparato saugos duomenų lape nurodoma pirmoji pagalba apsinuodijus.

A.3. Darbo su preparatais vietose pirmosios medicinos pagalbos vaistinėje nuolat turi būti šių vaistų ir medicinos priemonių:

Nošpa, 100 tabl.	1 pakuotė
Nitroglicerinas, 0,5 mg tabl.	2 pakuotės
Saridonas, 10 tabl.	2 pakuotės
Valokordinas, 40 ml	1 vnt.
Magnio sulfatas (karčioji druska), 50 g	4 vnt.
Aktyvioji anglis, 0,25 g, 10 tabl.	3 pakuotės
Kalio permanganatas, 5 g	1 vnt.
Geriamoji soda, 100 g	2 pakuotės
5% jodo tinktūra, 10 ml	2 vnt.
Vandenilio peroksidas, 3 % tirpalas, 100 ml	1 vnt.
Indas vaistams gerti	2 vnt.
Sterilus įvairių dydžių pleistras	5 vnt.
Tvarstis, sterilus	5 vnt.
Tvarstis, nesterilus	5 vnt.
Vata, nesterili	150 g
Varžtis	1 vnt.
Pipetės	2 vnt.
Žirklys	1 vnt.
Medinis šaukštas (lazdelė)	1 vnt.

Vaistinėse turi būti tik Lietuvos Respublikoje registruoti vaistai bei aprobuotos medicinos pagalbos priemonės.

Sunaudojus medikamentus arba pasibaigus jų galiojimo laikui jie turi būti pakeisti naujais, apie tai būtina įrašyti žurnale. Vaistus, kurių galiojimo terminas pasibaigęs, laikyti vaistinėje draudžiama.

Apsinuodijimo cheminėmis medžiagomis požymiai: silpnumas, ašarojimas, kosulys, galvos skausmas, svaigimas, vėmimas, seilėtekis, viduriavimas, vyzdžių susiaurėjimas arba išsiplėtimas, traukuliai ir kiti.

A.4. Apsinuodijusį nepriklausomai nuo cheminės medžiagos rūšies ir apsinuodijimo laipsnio būtina išnešti iš užnuodytos aplinkos, nuimti respiratorių ar dujų kaukę, apsauginius akinius, atsegti apykaklę, nuvilkti drabužius, jeigu jie labai sutepti.

A.5. Patekus cheminei medžiagai ant odos ar gleivinės, tą vietą gerai nuplauti tekančiu vandeniu, geriau su muilu, kad nuodai nepasklistų, nušluostyti minkšta medžiaga, nuplauti vandeniu ar fiziologiniu tirpalu.

A.6. Jeigu cheminės medžiagos pateko į akis, jas plauti dideliu kiekiu tekančiu vandeniu ar fiziologiniu tirpalu ne mažiau kaip 5 minutes.

A.7. Cheminės medžiagos nurijimo atveju 30 min. laikotarpiu duoti išgerti 1-2 litrus šilto vandens skrandžio turiniui atskiesti, jei žmogus yra sąmoningas ir gali ryti.

A.8. Visai neskatinanti vėmimo netekusiems sąmonės arba traukulių tamponais, apsinuodijus šarmais, rūgštimis. Jeigu apsinuodijęs vėmė, tai duoti išgerti pusę stiklinės šilto vandens su 50 – 60 g aktyviosios anglies.

A.9. Jeigu oda kraujuoja (kapiliarinis kraujavimas), ant tų vietų uždėti sterilius spaudžiamuosius tvarščius arba 3% vandenilio peroksidu sudrėkintus tamponus.

A.10. Jeigu kraujas teka iš nosies, nukentėjusįjį pasodinti, galvą palenkti į priekį, ant nosies ir pakaušio dėti šaltus kompresus.

A.11. Jeigu apsinuodijęs neteko sąmonės, reikia daryti dirbtinį kvėpavimą, esant galimybei duoti deguonies.

A.12. Svarbu apsinuodijusįjį teisingai paguldyti – ant dešinio šono, dešinę ranką pakišti už nugaros, kairę ištiesti į priekį, kojas pusiau sulenkti.

A.13. Jei apsinuodijusįjį tampo traukuliai, reikia tarp dantų įkišti medinį šaukštą, kad nesusikandžiotų, ir pašalinti bet kokius dirgiklius.

A.14. Apsinuodijęs turi būti laikomas šiltoje patalpoje, šiltai apklotas.

A.15. Draudžiama apsinuodijusiam duoti gerti pieno, alkoholinių gėrimų, riebalų.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Graužikai. Higiena. Pasaulinė sveikatos organizacija, 1998. Europos regioninis biuras Scherfigsvej 8, DK-2100 Kopenhaga (Danija).
 2. Tarakonai. Higiena. Pasaulinė sveikatos organizacija, 1998. Europos regioninis biuras, Scherfigsvej 8, DK-2100 Kopenhaga (Danija).
 3. Managing Hazardous Materials Incidents Volume III Medical Management Guidelines for Acute Chemical Exposures. U. S. Department of Health & Human Services Public Health Service Agency for Toxic Substances and Disease Registry. Edited by Teresa L. Ramsey, MA; 1999.
 4. Методические указания по борьбе с грызунами в населенных пунктах.. Москва, МЗ СССР, 1981
 5. Методические рекомендации по борьбе с синантропными тараканами. Москва, МЗ СССР, 1981
 6. Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų žymėjimas. Vilnius, Valstybinis visuomenės sveikatos centras, 1995.
 7. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius, 1985.
-